

UDC 332.66: 631.41

V. M. Furman, Cand. Sci. (Agric.), Associate Professor,

V. S. Trotsyuk, Cand. Sci (Agric.), Associate Professor,

T. N. Solodka, Cand. Sci. (Agric.), Associate Professor,

V. Yatskova, 4th year student

*National University of Water Management and Nature Management,
e-mail kaf-agz@nuwm.edu.ua*

SOIL COVER OF RIVEN DISTRICT ROVENSKAYA REGION AND THE STATE OF ITS EROSION

Purpose. *The continuous agrochemical inspection of earth decides the row of the important problems, related to the ground-agrochemical monitoring, proceeding in fertility of soils, high-efficiency application of agrochemicals, increase of the productivity of agriculture and environmental preservation. Determination of agrochemical parameters gives an opportunity to set the state of fertility of soils and his change and work out events in relation to protecting of soils from degradation processes.*

Methods. *Field, analytical, statistical.*

Results. *The article describes the results of a large-scale survey of soils in the Rivne region of the Rivne region. The agro-production grouping of all the soils of the region was carried out. Within the region 75 varieties of soils were identified, which are united into 13 agro-production groups: 1) sod-podzolic soils on ancient eluvial water-ice sediments, moraine and eluvium of igneous rocks; 2) sod-podzolic gleyed soils on ancient-eluvial water-ice sediments, moraine and eluvium of igneous rocks; 3) podzolized soils mainly on loess rocks; 4) typical black loamy loam on loess rocks; 5) turfgrassy on eluvium of carbonate rocks; 6) meadow chernozem soils mainly on deluvial and aluvial sands; 7) floodplain and meadow soils mainly on deluvial and aluvial sediments; 8) meadow-bog soils mainly on deluvial and aluvial sediments; 9) marsh and peat-bog soils on different rocks; 10) peat bogs; 11) turf soils; 12) washed soils; 13) rock outcrops. The results of an assessment of soil erosion are presented on the basis of data from the last survey round.*

The state of soil erosion in the Rivne region is analyzed from which it can be seen that the most susceptible to erosion are: light gray podzolized light loamy soils, 36 % of the area are strongly washed away; dark gray podzolized light loamy soils, 30 % of the area is strongly washed away, and black chernozems are typical low-humus light-loamy of which 21 % are strongly washed away.

It has been established that for the last 10 years the lowest intensity of erosion processes has been observed on chernozems of typical low-humus light-loamy, dark gray podzolized light loamy soils and light gray podzolized light loamy soils, where the area of heavily washed soils increased by 0,48 %,

0,78 % and 0,83 %.

Key words: soil, large-scale survey, agro-production grouping of soils, fertility, degradation, erosion.

УДК 332.66:631.41

В. М. Фурман, канд. с.-х. наук, доцент,

В. С. Троцюк, канд. с.-х. наук, доцент,

Т. Н. Солодка, канд. с.-х. н., доцент,

В. Яцкова, студентка 4 курса

*Национальный университет водного хозяйства и природопользования,
e-mail kaf-agz@nuwm.edu.ua*

ПОЧВЕННЫЙ ПОКРОВ РОВЕНСКОГО РАЙОНА РОВЕНСКОЙ ОБЛАСТИ И СОСТОЯНИЕ ЕГО ЭРОДИРОВАННОСТИ

Изложены результаты проведения крупномасштабной съемки почв Ровенского района Ровенской области. Проведена агропроизводственная группировка всех почв района. В пределах района выявлено 75 разновидностей почв, которые объединены в 13 агропроизводственных групп. Приведены результаты оценки эродированности почв на основе данных последнего тура обследования.

Установлено, что за последние 10 лет наименьшая интенсивность эрозийных процессов наблюдается на черноземах типичных малогумусных легкосугли-нистых, темно-серых оподзоленных легкосуглинистых почвах и светло-серых оподзоленных легкосуглинистых почвах, где площадь сильноосмытых почв увеличилась соответственно на 0,48 %, 0,78 % и 0,83 %.

Ключевые слова: почва, крупномасштабная съемка, агропроизводственная группировка почв, плодородие, деградация, эродированность.

УДК 332.66:631.41

В. М. Фурман, канд. с.-г. наук, доцент,

В. С. Троцюк, канд. с.-г. наук, доцент,

Т. М. Солодка, канд. с.-г. наук, доцент,

В. Яцкова, студентка 4 курсу

*Національний університет водного господарства та природокористування,
e-mail kaf-agz@nuwm.edu.ua*

ГРУНТОВИЙ ПОКРИВ РІВНЕНСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ І СТАН ЙОГО ЕРОДОВАНOSTI

Викладено результати проведення великомасштабної зйомки ґрунтів Рівненського району Рівненської області. Проведене агровиробниче групування всіх ґрунтів району. У межах району виділено 75 різновидів ґрунтів, які об'єднані в 13 агровиробничих груп. Наведено результати оцінки еродованості ґрунтів на основі даних останнього туру обстежень.

Установлено, що за останні 10 років найменша інтенсивність ерозійних процесів спостерігається на чорноземах типових малогумусних легкосуглинкових, темно-сірих опідзолених легкосуглинкових ґрунтах та світло-сірих опідзолених легкосуглинкових ґрунтах, де площа сильнозмитих ґрунтів збільшилася відповідно на 0,48 %, 0,78 % і 0,83 %.

***Ключові слова:** ґрунт, великомасштабна зйомка, агровиробниче групування ґрунтів, родючість, деградація, еродованість.*

Вступ. У кожного народу, кожної держави є свої пріоритети, якими вони пишаються й оберігають їх. В Україні це, безперечно, її землі, стан і родючість, яких останнім часом викликає занепокоєння, оскільки знизилася врожайність вирощуваних сільськогосподарських культур та активізувалися ерозійні процеси.

У зв'язку з цим необхідно провести облік різноякісних земель, що дає можливість застосування агрономічних заходів для найбільш доцільного використання земель. Важливим також є кваліфікований облік просторового розповсюдження різноякісних ґрунтів з різним рівнем родючості.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання. Використання земельних ділянок з різними ґрунтами, а також застосування заходів для підвищення продуктивності землі не можуть бути постійними, вони повинні базуватися на раціональному підході та екології довкілля. Тому слід провести детальний облік територіально розповсюджених різноякісних ґрунтів. Водночас важливо встановити не тільки особливості розповсюдження ґрунтів на тій чи іншій території, але і провести облік напрямку ґрунтоутворення, оцінку якості

ґрунту, звідки впливає цілеспрямованість впливу на процеси формування ґрунту, можливості раціонального використання земель (Рижук, 2003; Довідник, 1994; Пати́ка, 2002).

Об'єкт та методика досліджень. Установлення агровиробничих груп ґрунтів проводили в межах Рівненського району Рівненської області на основі даних агрохімічного обстеження центру «Облдержродючість» (Наукові звіти).

Рівненський район знаходиться у південній частині Рівненської області. Центр – місто обласного підпорядкування Рівне. Район межує на півночі – з Костопільським, на сході – з Ґощанським, на півдні – із Здолбунівським, на південному заході – з Дубенським, на заході – з Млинівським районами, на південному заході – з Волинською областю. Більша частина Рівненського району лежить у межах Волинської височини (Рівненське плато – підвищена лесова рівнина, розчленована ярами та балками), а крайня північна частина – в межах Поліської низовини. Район знаходиться в Західноукраїнській лісостеповій фізико-географічній провінції (більша частина) та Волинському Поліссі. Рівненський район утворений 1940 р. і за фізико-географічними умовами його прийнято ділити на дві частини: північну (Полісся) і південну (Лісостеп).

Агровиробничі групи ґрунтів для зони Полісся виділено за Н. Б. Вернандер, для Лісостепу – за Г. С. Гринем, у сучасній модифікації лабораторії ґрунтознавства Рівненського центру «Облдержродючість» (Наукові звіти).

Результати досліджень. У результаті проведення ґрунтової зйомки великого масштабу в межах Рівненського району виявлено 75 різновидів ґрунтів і складено великомасштабну ґрунтову карту Рівненського району.

Ми виділили тринадцять агровиробничих груп ґрунтів у межах Рівненського району:

1. Дерново підзолисті ґрунти на давньоалювіальних воднольодовикових відкладах, морені та елювії магматичних порід. До цієї групи відносять: 1б, 5а, 5б, 5в, 6б, 6в, 10б.

2. Дерново-підзолисті оглеєні ґрунти на давньоалювіальних воднольодовикових відкладах, морені та елювії магматичних порід: 10в, 27б.

3. Опідзолені ґрунти переважно на лесових породах. До цієї групи відносять: 29в, 29г, 29д, 30г, 37в, 37г, 37д, 38г, 38д, 39в, 39г, 39д, 40в, 40г, 40д, 41г, 41д, 42г, 49г, 49д, 50г, 50д, 51г, 51д.

4. Чорноземи типові суглинкові на лесових породах. До цієї групи відносять:

а) незмиті: 52г, 52д, 53в, 53г, 53д;

б) слабозмиті: 55г, 55д;

в) середньозмиті: 56г, 56д;

г) сильнозмиті: 57г, 57д, 58г.

5. Дерново щебенюваті на елювії карбонатних порід: 103г, 103д.

6. Лучно-чорноземні ґрунти переважно на делювіальних та алювіальних пісках: 121г, 121д.

7. Заплавні та лучні ґрунти переважно на делювіальних та алювіальних відкладах: 133в, 133г, 133д, 134г, 134д.

8. Лучно-болотні ґрунти переважно на алювіальних та делювіальних відкладах: 141, 142, 175б, 177б.

9. Болотні і торфо-болотні ґрунти на різних породах: 14б.

10. Торфовища: 151, 153.

11. Дернові ґрунти: 177б, 178г, 179б, 179в, 179г, 181в, 181г.

12. Намиті ґрунти: 208в, 208г, 208д, 209г, 210г.

Будучи компонентами дуже тонко збалансованих природних екосистем і знаходячись у динамічній рівновазі з усіма іншими складовими біосфери, в умовах інтенсивного використання ґрунти часто втрачають свою природну родючість, деградують чи навіть цілком руйнуються. Природно, деградація ґрунтів і ґрунтового покриву має місце там, де наша діяльність може бути визначена як нераціональна, екологічно необґрунтована, невідповідна природному біосферному потенціалу конкретної території.

На інтенсивність деградації ґрунту внаслідок ерозії впливає і характер рельєфу: форма, крутизна і довжина схилів, величина і форма водозборів. Ерозія підсилюється на опуклих, крутих і довгих схилах. Водозбори, що звужуються і витягнуті в довжину, сприяють утворенню ярів. Гранулометричний склад ґрунтів і їхній структурний стан також позначаються на інтенсивності прояву водної ерозії. У збагаченому органічною речовиною і структурному ґрунті ерозія менш активна, тому що поверхневий стік переводиться у внутріґрунтовий. Лес і лесовидні суглинки особливо легко розмиваються водою.

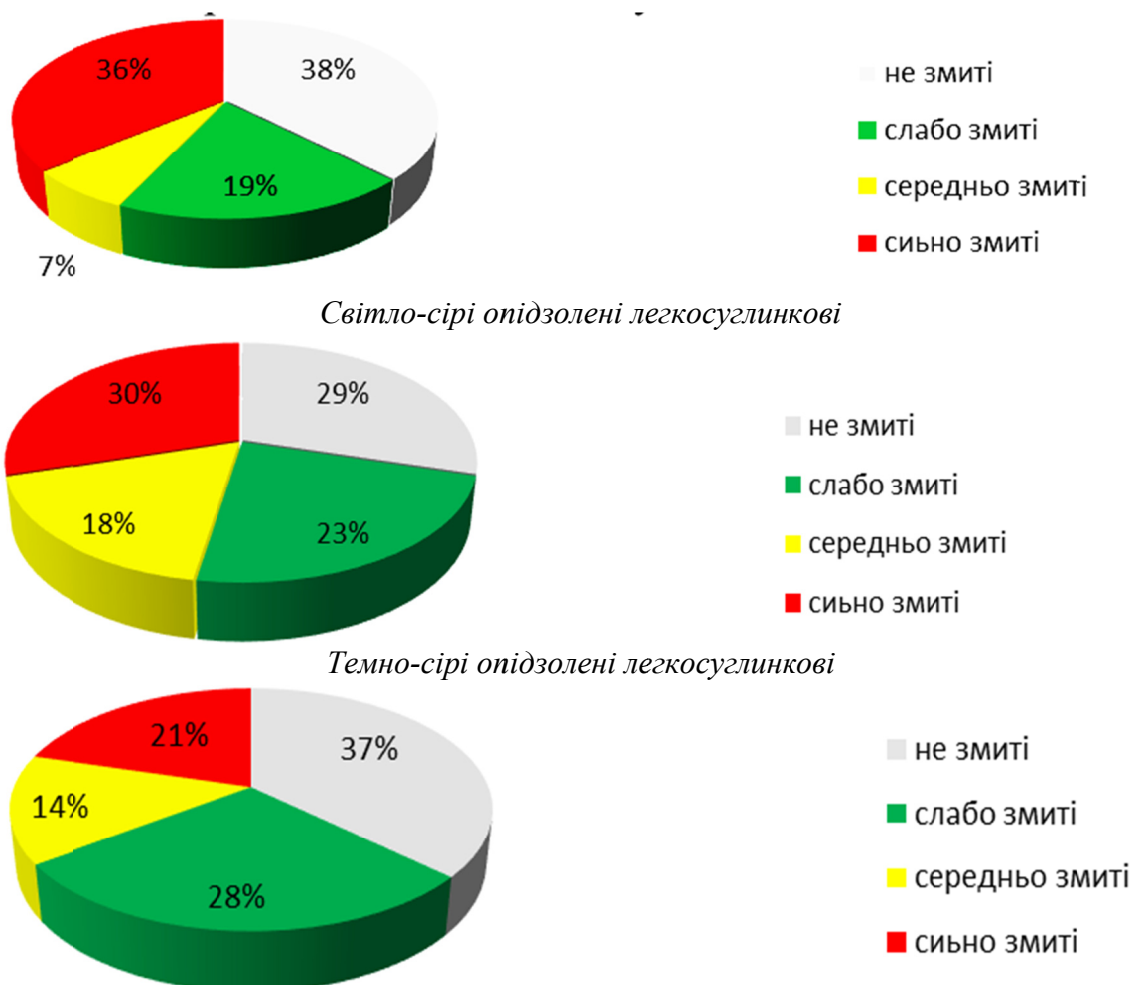
Агрохімічне обстеження еродованих ґрунтів, порівняно з повнопрофільними, має свої особливості. Площі еродованих ґрунтів характеризуються значною строкатістю за ступенем змитості чи дефляції. Тому потрібні специфічні підходи до визначення площ елементарних ділянок, відбору ґрунтових зразків та оцінки якості земель.

У Рівненському районі найбільш піддатливими до водної ерозії є ґрунти третьої та четвертої агропромислових груп, тобто опідзолені ґрунти переважно на лесових породах та чорноземі типові суглинкові на лесових породах у зв'язку з особливостями їхніх материнських порід. Для характеристики стану еродованості ґрунтів району використовуємо свої та архівні дані обстежень, щоб прослідкувати динаміку еродованості ґрунтів.

З усіх ґрунтів, які входять до цих агропромислових груп, нами вибрані ті, які займають найбільші площі в ґрунтовому покриві Рівненського району, а саме: світло-сірі опідзолені легкосуглинкові, які займають площу 5951,6 га, що становить 14,5 % від обстеженої території; темно-сірі опідзолені легкосуглинкові, які займають 15747,2 га, або 39,7 % від обстеженої площі;

чорноземи типові малоґумусні легкосуглинкові, які займають 42413,3 га, або 10,4 % від обстеженої площі.

Стан еродованості названих раніше ґрунтів відображено на рис. 1. Дані діаграми свідчать, що світло-сірі опідзолені легкосуглинкові ґрунти за ступенем еродованості становлять: 38 % площі незмитих, 19 % – слабозмитих, 7 % – середньозмитих та 36 % сильнозмитих ґрунтів. Це свідчить про високий ступінь деґрадованості цього типу ґрунтів.

Чорноземи типові мало ґумусні легкосуглинкові
Рис. 1. Нинішній стан еродованості ґрунтів
Рівненського району Рівненської області

Темно-сірі опідзолені легкосуглинкові ґрунти у свою чергу за еродованістю розподіляються на 29 % площі не змитих, 23 % площі слабозмитих, 18 % площі середньозмитих та 30 % площі сильнозмитих ґрунтів.

Чорноземи типові малоґумусні легкосуглинкові у своїй структурі мають 37 % площ не змитих, 28 % слабо змитих, 14 % середньозмитих та 21 % сильно змитих ґрунтів.

Динаміку еродованості ґрунтів району за останні десять років показано в табл. 1.

**1. Стан еродованості ґрунтів Рівненського району Рівненської області
за останнє десятиріччя**

№ п/п	Шифр ґрунту	Повна назва ґрунту	Еродованість, %		
			Тип обстеження		
			VII	VIII	IX
1.	37г	Світло-сірі і сірі опідзолені слабозмиті легкосуглинкові	2,20	2,79	2,89
2.	38г	Світло-сірі і сірі опідзолені середньозмиті легкосуглинкові	0,79	1,01	1,62
3.	39г	Світло-сірі і сірі опідзолені сильнозмиті легкосуглинкові	5,25	5,66	5,97
4.	49г	Темні-сірі опідзолені слабозмиті легкосуглинкові	7,68	8,79	9,18
5.	50г	Темні-сірі опідзолені середньозмиті легкосуглинкові	6,21	6,43	6,99
6.	51г	Темні-сірі опідзолені сильнозмиті легкосуглинкові	11,81	12,78	15,06
7.	55г	Чорноземи типові малогумусні слабо змиті легкосуглинкові	2,93	4,81	3,79
8.	56г	Чорноземи типові малогумусні середньозмиті легкосуглинкові	1,39	1,49	2,14
9.	57г	Чорноземи типові малогумусні сильнозмиті легкосуглинкові	1,85	2,13	2,33

Як бачимо, за останні десять років площі сильнозмитих світло-сірих опідзолених легкосуглинкових ґрунтів збільшилися на 0,83 %, середньозмитих – на 0,72 % за рахунок зменшення площ незмитих та слабозмитих ґрунтів. Аналогічна закономірність спостерігається на темно-сірих опідзолених легкосуглинкових ґрунтах, де площі сильнозмитих збільшилися на 3,25 %, а середньозмитих – на 0,78 %. Найменший ріст еродованості спостерігається на чорноземах типових малогумусних легкосуглинкових, де ріст площі сильнозмитих ґрунтів за останні 10 років становить лише 0,48 %, а середньозмитих – 0,28 %. Це можна пояснити тим, що вони мають більший вміст гумусу та краще оструктурені.

Висновки. Таким чином, у результаті обстеження ґрунтового покриву Рівненського району Рівненської області виявлено 75 різновидів ґрунту, які об'єднані в 13 агро виробничих груп. Найбільш поширеними ґрунтами району є: дерново-підзолисті глинисто-піщані на піщаних відкладах, площа яких складає 1544 га, що становить 3,7 % від обстежуваної площі; світло-сірі та сірі опідзолені легкосуглинкові, які займають площу 5951,6 га, що становить 14,6 % від обстежуваної площі; темно-сірі опідзолені легкосуглинкові, які займають 157472,2 га або 39,7 % від обстежуваної площі та чорноземи типові малогумусні легкосуглинкові, які займають 4241,3 га або 10,4 % від обстежуваної площі.

На основі аналізу стану еродованості ґрунтів району встановлено, що найбільш піддатливими до ерозії є: світло-сірі опідзолені легкосуглинкові ґрунти, 36 % площі яких є сильно змитими; темно-сірі опідзолені легкосуглинкові ґрунти, 30 % площі яких сильнозмиті та чорноземи типові малогумусні легкосуглинкові з яких 21 % сильнозмиті.

З аналізу стану еродованості ґрунтів за останні 10 років випливає, що найменша інтенсивність ерозійних процесів можна спостерігати на чорноземах типових малогумусних легкосуглинкових, де площа сильнозмитих ґрунтів збільшилася на 0,48 %, на темно-сірих опідзолених легкосуглинкових – на 0,78 % і світло-сірих опідзолених легкосуглинкових – на 0,83 %.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

Рижук С. М. Методика агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення / за ред. С. М. Рижука, М. В. Лісового, Д. М. Бенцаровського. – К., 2003. – 64 с.

Rishuk S. M., Lysovyu M. V., Bencarovskiy D. M., 2003 "Methodology of the agrochemical passport system of earth of the agricultural setting", Kyiv, Ahrarna nauka, 64 p.

Довідник з агрохімічного та агроекологічного стану ґрунтів України / за ред. Г. Я. Чесняка, Ю. І. Сірокурова, О. О. Бацули. – К.: Урожай, 1994. – 121 с.

"A reference book is from the agrochemical and agroecological state of soils of Ukraine", 1994, Edited by Chesnyka, Kyiv, 121 p.

Наукові звіти центру «Облдержродючість» за 1964-2009 рр.

"There are scientific reports of center of "Oblderzhrodyuchist" for 1964-2009.

Патика В. П. Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських земель / за ред. В. П. Патики, О. Г. Тараріко. – К.: Фітосоціоцентр, 2002. – 295 с.

Patuka V. P., Tarariko O. G, 2002, "The agroecological monitoring and passport system of agricultural earth", Kyiv, Fitosotsiotsentr, 295 p.